

Spedizione in abbonamento postale
Poština plačana v gotovini

Slovenski dom

Prezzo - Cena Lit 0

Leto VII

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 799 — Podrobno poročilo o poteku junaškega nastopa italijanskih protipodmorniških čolnov na Črnem morju

Berlin, 6. avgusta. s. Tri brate, ki so sestavljali tolpo hudodelcev, odgovornih za številne tatvine in rope v Nižji Avstriji, je posebno sodišče v Salzburgu obsodilo na smrt. Neka druga zločinska tolpa, v kateri je bilo 12 oseb, se je organizirala lani v Berlinu, kjer je uprizorila celovrsto vlomnih tavin na škodo trgovcem v nemški prestolnici, pri čemer je predvsem izkoriščala nočno zatemnitev. Voditelja te tolpe je posebno berlinsko sodišče obsodilo na smrt, njegove pajdase na na hudo zaporno kazen.

Kljub obsodbi pa je šel ta zakonski **osnu-**
tek skozi vse potrebne stopnje in bil slednjič
tudi sprejet. Zdaj manjka samo še vladarjev
pristanek, da to novo dejanje zasužnjevanja
Velike Britanije po Združenih ameriških drža-
vah postane zakon.

Na polju znamenje stoji

Naša znamenja in kapelice so kot naša pesem, izročilo in pravljica

Ljubljana, 6. avgusta.

Vsakega tujca, ki ga pot popelje po naši lepi zemlji, očara njena slikovitost. Kje se najde deželica, v kateri so grški tako gosto okrašeni z lepimi belimi cerkvami, gradovi in graščinami, z znamenji in kapelicami? In vse te pričajo o naši preteklosti, o trdni veri in zaupanju v božjo Dobroto.

O podružničnih cerkvah, ki so jih postavljali naši predniki v časih turških pustošenj, smo pisali že pred kratkim. To pot le o naših znamenjih in kapelicah, o njihovem oblikovnem bogastvu, pestrosti in slikah.

Naša znamenja spadajo po večini v isto kulturno skupino kot narodna pesem, kot pravljica in izročilo, saj izražajo najbolj skrite in pomembne dogodke posameznih krajev.

Ta znamenja so izraz ljudske duše, saj skoraj ni stezice, ne ceste, ne samotne njive in še tako temnega gozda, kjer ne bi kraljevalo znamenje. Znamenja so spomeniki našega preprostega ljudstva, ki jih je postavljalo v spomin na pomembnejše žalostne in vesele dogodke v posameznih naseljih, celo v posameznih hišah.

Prof. dr. Janko Orožen je pred leti izdal knjigo »Gradovi in graščine«, v kateri je zbral bogato ljudsko vsebino o ljudskih pravljicah o graščinah v Savinjski dolini in v Posavju. Kako bogato je naše ljudstvo ustno izročilo, nam dokazuje ta knjiga, pri kateri je sodelovalo z zbiranjem izročil nad sto njegovih dijakov in prijateljev. Toda ta knjiga je bila posvečena zlasti našim graščinam, ki so prav tako zelo povezane z našo zgodovino.

Pri nas pa je na tisoče znamenj in kapelic. Vse te nam govorijo o krajevnih dogodkih, spominskih tistega naselja ali kraja, ki jih je postavilo, o zahvali našega ljudstva za božjo pomoč ob časih kuge, lakote, vojne, potresa, družinskih, cestnih, gozdskih nesreč, pa tudi veselih dogodkov, za katere se je ljudstvo oddolžilo Bogu z Njegovimi znamenji.

Jadrano letalstvo v Mariboru je v enem letu zbralo izredno za letalstvo navdušene mladine, ki jo oblast pri tem zelo rada podpira. Mariborski dnevnik prinaša lepe slike o poletih jadranskih letal na mariborskem letališču. Pred dnevi je položilo nekoliko fanlov A izpit.

Spodnještajerski krompir s Ptujkega polja je, kakor poroča graški list, prevzel graški trg. Pred leti je prihajal na ta trg le krompir iz Italije, zlasti zgodnji krompir. Do sedaj je prišlo na graški trg že nad 100 vagonov ptujkega krompirja. Ptujski krompir je po istem poročilu med prvimi v Nemčiji. S svojimi 6.000 ha površine je ptujsko okoližje drugo v vsej Nemčiji, kar se tiče vinskega pridelka.

Una certezza assoluta
Quando affida a Giglio il compito di fare il bucato, voi siete matematicamente sicuri che la vostra biancheria sarà candida, fragrante e senza la minima alterazione del tessuto e del colore, specie negli indumenti delicati.

Absolutna gotovost

Če zaupate nalogo pranja Gigliu, ste matematično gotovi, da bo vaše perilo bleščeče belo in brez najmanjše spremembe v tkivu in barvi posebno pri nežnih tkaninah.

GIGLIO
AUTORUCATO ITALIANO
Italijansko samopranje
INDUSTRIE RIUNITE L. BERTONCINI
BERGAMO

Posebno lepa znamenja najdemo na Dolenskem. Pri Črnučah stoji eno najpomembnejših umetnostno-zgodovinskih znamenj iz 16. stoletja. V Šmarci je kapelica, ki predstavlja na svojih slikarjih francosko vojsko. V Grahovem pri Čerknici najdemo znamenito kapelico s prostostoječimi kamenitimi stebrički, v Zasipu je značilno znamenje iz baročne dobe, v Novi Štifti pri Ribnici pa najdemo v gozdu poslikan zidan steber iz 17. stoletja.

V mnogih krajih posvečajo vso pozornost oskrbovanju znamenj in kapelic, je pa pri nas še vedno precej zapuščenih znamenj. Ta so postavili naši očetje iz zahvale, zato je prav, da nam ostanejo sveta. Ta znamenja bodo ostala, kajti naše ljudstvo jih obnavlja, postavlja nove, mladi rod pa se zaobljublja, da bo sledil tem lepim navadam, še postavljal te spomenike, ki so in bodo ostali izraz naše ljudske duše.

Mladina, ki se vnema za ribolov

Poleg upravičencev se lova lotevajo tudi takšni, ki ne poznajo ribolovskega »patenta«

Ljubljana, 6. avgusta.

Prav za prav bi lahko rekli, da sta Jakec in Mihec, saj se oba sučeta okrog dvanajstih ali trinajstih let. Da je ribolov lep sport in da se pri njem človek sila kratkočasi, sta vedela že iz pripovedovanja svojega očeta, pa tudi sama sta že večkrat šla z očetom, bilo je že pred leti, tja proti Zalogu, kjer je imel oče ribolov, in prebila marsikatero uro ob očetovi strani, ko je metal trnek v vodo. Jaj, kako sta bila vesela, ko je oče nekoč potegnil veliko ribo iz vode in jo vrgel na suho. To sta pregledovala vodni plen, ga obračala na vse mogoče načine, hotela od očeta izvedeti to in ono. Včasih sta mu zastavila takšno vprašanje, da sta ga spravila v zadrego. Njuna radovednost je bila včasih brez meja.

Lansko leto jima je oče umrl, za njim je ostal le lep spomin in ribiška palica s trnkom v kotu. Kako je bilo obema hudo, ko nista več mogla na ribolov.

Da so ribolovski zakoni strogi, to sta vedela prav dobro, saj je bil njega dni njun oče kaznovan, ker se je le malce pregrešil proti ribiškim predpisom. Menda je plačal nekaj stroškov, da je bila stvar popravljena. Pa so minile dnevi in meseci, želja pa ju je vedno bolj gnala k vodi, prav za prav h trnku. Tudi onadva sta hotela že enkrat poskusiti, kako je, če človek sam lovi in čaka, kdaj se mu bo kaj obesilo na vabljivi trnek.

Strogo mater imata in dolgo jima niti na um ni prišlo, da bi tudi sama začela ribariti. Končno pa sta se le domenila, seveda na skrivaj, da bosta vendarle začela. Nekega popoldneva sta se domenila, da jo bosta popoldne mahnila na lov. Očetove ribiške palice si seveda nista upala vzeti, ker bi to opazila mati, pač pa sta v domačem predalu staknila nekaj primerne vrvice, ki ni bila čisto taka kot jo imajo ribiči, na koncu sta pritrdila »kake« in trnek sta kupila za nekaj malega v trgovini z ribiški potrebščinami.

Že večkrat prej sta hodila ob obrežju Ljubljane od Špice pa do Kodeljevega in izbirala primeren kraj. Ogledovala sta si tudi Grubarjev prekop, kjer pa sta ugotovila, da ni tako primeren kot Ljubljana. Tam v Grubarjevem prekopu sta ugotovila, da je preveč poklicnih ribičev, da bi jima lahko šlo kaj. Okrog šepanjskega mostu bi se nekam šlo, tam je ozračje že bolj čisto, vendar pa je precej od rok zanju, kar stanujeta čisto v središču mesta. Pa sta ostala pri sklepu, da bosta začela z ribolovom kar pri izlivu Gradaščice v Ljubljano. Že oče ju je učil, da so v deročih in čistih rekah kaj rade postrvi, ki ljubijo deroče valove, ni jima pa povedal, da takega plena prav gotovo ne bosta ujela pod gradaščinim mostom.

Kaj previdno sta prišla na obrežje. Nič sumljivega ni bilo na njima, le oprezno sta ogledovala, če ni kaj nevarnega in če bosta lahko že začela, ne da bi imela kakšne sitnosti. S svojimi večimi očmi sta kmalu ugotovila, da ni nič nevarnega. Iz žepov sta privlekla vrvice, še enkrat pregledala, če je trnek dovolj trdno privezan. Na domačem vrtu sta že zjutraj izkopala nekaj črvov, saj na tako vabo je pokojni oče ujel največ rib. Mihec in Jakec sta si razdelila tudi lovišče tako, da drug drugega nista motila. In vrgla sta trnek v vodo. Kako lepo je plaval zamašek na površini vode. Njune oči so bile venomer obrnjene v ta zamašek, kdaj se bo potopil. In če se bo, bo to znak, da bosta tudi kaj mesnatoga potegnila iz vode. Pretekla je že ena ura, že poldruga, pa

Denarni trg kaže po podatkih zemljiške knjige za prvo polovico tega leta primerno zadovoljivo sliko o splošnem položaju denarnega gospodarstva.

Zemljiškotknjižni urad je poleg drugih transakcij izdelal tudi mnogo vknjižb zastavne pravice za razna posojila in hipotekne kredite, ki so jih dovoljevali v prvi vrsti razni ljubljanski denarni zavodi. Na drugi strani pa so bile v zemljiški knjigi izvedene tudi najrazličnejše aktaabulacije starih dolgov, od katerih nekateri segajo še v prav stare čase, ko je bila v naših krajih v prometu in rabi goldinarska veljava. Izbrisani so bili dalje tudi mnogi dolgovi v kronski veljavi, največ pa seve v nekdanji dinarski valuti. Millionske vsote so bile izbrisane, a prav tako so bili visoki milijoni na novo vknjiženi na najrazličnejše nepremičnine, nahajajoče se v Ljubljani in njeni okolici.

Po splošnih podatkih zemljiškotknjižnega urada na ljubljanskem okrajnem sodišču je

bilo v maju letos zaznamovanih 51 predlogov za vknjižbo zastavne pravice oziroma za zaznambo vrstnega reda na korist posojil in hipoteknih kreditov v skupnem znesku 8.286.936 lir.

Zavarovanje hipoteknih kreditov po načinu vrstnega reda je postalo zelo običajno iz povsem praktičnih razlogov, kajti z vrstnim redom niso zvezane večje formalnosti in posojilomalcu se navadno za dobo enega leta obvarujejo plačila večjih taks. Zaznamba vrstnega reda pa je veljavna samo za dobo 1 leta in to od dneva, ko se ta izvede navadno v zemljiški knjigi. Ko poteče rok enega leta, izgubi avtomatično zaznambo vrstnega reda svojo veljavnost in sodišče jo nato uradoma izbriše v zemljiški knjigi. Izbris zaznambe vrstnega reda so kak mesec izredno množični. A tudi vpisi novih vrstnih redov so vsak mesec kaj pogosti.

V maju je bilo drugače podanih 30 predlogov za vknjižbo pravih posojil v skupnem znesku 4.546.736 lir. Največje posojilo je znašalo 760.000 lir, denarni zavodi pa so dajali raznim posestnikom tudi manjša posojila po 2000 do 5000 lir. Za zaznambo vrstnega reda pa je bilo v maju 21 predlogov za celotni znesek 3.640.200 lir. Najvišji hipotekni kredit je pri tem znašal 1.000.000 lir, drugi pa 430.000 lir, drugače so bili manjši krediti po 10.000 do 100.000 lir.

V juniju je bilo v zemljiški knjigi zaznamovanih 17 predlogov za vrstni red v skupnem znesku 3.504.500 lir, dalje 52 predlogov za vknjižbo različnih posojil v skupnem znesku 2.917.950 lir, torej skupaj 69 predlogov za vsoto 6.422.450. Najvišje posojilo je znašalo 380.000 lir, ki je bilo vknjiženo na neko nepremičnino v mestu. Najvišji hipotekni krediti pa so dosegli vsote 350.000, 650.000 in 750.000 lir.

Splošen pregled vknjižb za ostale mesece nam pokaže, da je bilo v prvih šestih mesecih tega leta podanih in v zemljiški knjigi vpisanih 422 predlogov za vknjižbo posojil in hipoteknih kreditov za ogromno vsoto 38.293.558 lir. Med temi je bilo 107 predlogov za zaznambo vrstnega reda s skupno vsoto 17.573.854 lir. Zanimivo je, da je mesec maj izkazal najmanjše število predlogov, namreč samo 51, ko je na drugi strani dosegel rekordno vknjiženo vsoto 8.286.936 lir. Med vsemi meseci je bila to najvišja vknjižena vsota. Tudi izbrisani dolgovi so v prvi polovici dosegli izredno visoke milijonske zneske.

JAJCA Trgovina olja, Medic Franjo

obvešča vse, ki so pri nem kupili letos spomlad vodotopno steklo in vložili jajca, ki so se že ali pa se še bodo pokvarila da prinesejo takoj, najpозnejše pa do 15. avgusta t. l. vsa jajca, ki so jih vložili v to vodotopno steklo, da vam vsaj delno povrne škodo za pokvarjena jajca. Po 15. avgustu pa trgovina ne bo več sprejemala pokvarjenih jajc in ne bo več plačevala odškodnine.

S štajerskega

V Celju je odprl Pavel Nemetz novo kavarno »Cafe Schlossberg«. Kavarna je v ulici Princa Evgena.

Zgodovino mesta Celja, ki jo je napisal Andrej Bubo, išče neki oglaševalec v mariborskem dnevniku.

Sv. maša zadušnica za pokojnim posestnikom in gostilničarjem Filipom Šnabelom, iz Frankovega pri Celju, o katerega smrti smo že poročali, bo jutri v petek ob 7 v cerkvi sv. Nikolaja v Ljubljani.

Umetniško razstavo v Gradeu je obiskalo v treh tednih nad 4.000 ljudi. Graški list poroča, da je bilo prodanih že nad polovico umetniških del.

Mariborski list poroča, da je padel v boju pri Sevastopolu znani sudetski pisatelj Franc Sedwitz.

V Mariborski bolnišnici je umrl 68 letni čevljarjski mojster Lovrenc Zoher. Dalje sta umrla: 15 letni sin železničarja Srečko Bohak in 25 letna Marta Kolbezen.

V Ptujju je umrl 55 letni ključavničar Andrej Frank.

Na Spodnjem Štajerskem morajo, kakor poroča mariborski dnevnik, oddati vsi oni, ki odgovarjajo za pivovarniške in steklenice za mineralno vodo, vse steklenice podjetju v kar najkrajšem času, da jih lahko v tovarni spet polnijo. Dnevnik ugotavlja, da te steklenice niso za konzerviranje, za kar jih uporabljajo nekatere gospodinjice, zato opozarjajo, da je tako postopanje tudi kaznivno. Ni mogoče tudi denarno povračilo za manjkajoče steklenice po dnevni ceni, prav tako tudi ne zamenjava.

Novo kmetijsko glasilo je začelo izhajati tudi na Spodnjem Štajerskem. Prva številka je izšla 1. avgusta.

Prvi petek obhajamo z zadoščevanjem. Božje Srce je naš zaščitnik!

FRIGORIFERI ELETTRICI

automa ici per famiglia ed enti, pronta consegna
ELEKTRIČNI AVTOMATIČNI HLADILNIKI
za gospodinjstvo in podjetja, takojšnja dobava
Casseta 32-I V. Unione Pubbica Italiana, Milano

Kupujte znameniti zgodovinski roman

Knez Marko

Vsaka knjiga le 5 Lir

Naročajte 11 letnik „Slovenčeve knjižnice“, ki bo obsegal 36 izbranih knjig

S. S. van Dyne:

ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN

GOSPODA BENSONA

Prostor je vzbujal vtis velikega razkošja.

Po stenah so bile obešene raznovrstne slike v bogatih okvirih, poleg teh pa je bilo na stenah tudi nekaj lovskih trofej.

Zivopisana orientalska preproga je pokrivala vsa tla. Ob steni nasproti vratom je bil lepo izdelan kamin, na zgornji strani obložen z izklesanim marmorjem. V desnem kotu je stal počez pokončen klavir iz orehovega lesa in z bakrenimi okrasji. Poleg njega je bila mahagonijasta knjižna omara s steklenimi vrati in zavesami, na katerih so bili srečkani vzorci. Še bolj naprej je stal divan, vzgreden z bogato preprogo, in nizka bečevanska pručica, v katero je bila vdolana biserna matica. In končno še podgrejnjak iz dragega lesa, na katerem se je svetil velik medenast samovar.

Sredi salona je stala razkošno izdelana miza, dolga skoraj dva metra. Pri mizi je bil velik pleten naslanjač z velikimi naslanjajci, ki je imel obliko pah-ljače, obrnjen proti oknu, ki je gledalo na cesto. Na tem naslanjaču je počivalo truplo Albina Bensona.

Cepprav sem bil med svetovno vojno dva leti na bojišču in videl najrazličnej-

še mrliča, nisem mogel zatajiti studa ob pogledu na tega umorjenega človeka. Na francoskem bojišču se mi je smrt zdela nekaj neizogibnega, vsakdanjega. Toda vse to, kar nas je obdajalo v Bensonovem salonu, krasno junijsko sonce, ki se je razlivalo skozi okna, mirni mestni hrup, ki se je slišal v sobo — vse to je bilo pravo nasprotje prizora te nasilne smrti.

Bensonovo truplo je stonelo na stolu v tako naravni legi, da bi človek skoraj pričakoval, kdaj se bo obrnilo in nas vprašalo, zakaj smo prišli kalit njegov blažen notranji mir. Glava je počivala na naslanjaču, desna noga pa čez levo, kakor pri počitku. Desna laket je udobno stonela na mizi, leva pa na naslanjaču za roke. Toda tisto, kar je na njem še prav posebno ustvarjalo videz naravnosti, je bila knjiga, ki jo je mrtvi Benson držal v desni roki tako, da je bil palec še vedno med listi.

Mortice je bil streljal nanj od spredaj in v kroglu mu je prebila čelo. Majhna okrogla rana je bila skoraj črna od strjene krvi. Kroglja je prodrla možgane in izšla v zatilniku. Kri je naredila velik črnkast madež na preprogi za naslanjačem.

Ce ne bi bilo teh strahovitih znamenj, bi človek lahko mislil, da je Ben-

son sam nenadno prenehal z branjem ter naslonil glavo nazaj na naslanjačo, da se malo odpočije.

Oblečen je bil v star jopič, na nogah pa je imel copate iz rdečega sukna. Hlače, ki jih je imel na sebi, so spadle k večerni obleki, srajca pa je bila za vratom široko odprta. Ovrtnik si je bil Benson snel ter odvezal trak pri nočni srajci.

Benson po svoji zunanosti prav gotovo ni bil prikupen človek. Bil je popolnoma plešast, lepo rejen, medlih oči, vrat pa je imel kar preveč debel, in je to še prav posebno padlo v oči zato, ker mu je masočba kar visela čez ovrtnik. Samo za nekaj trenutkov sem se zagledal v ta prizor in že me je občutek odvrtnosti čisto prevzelo, da sem se spet obrnil k drugim, ki so bili v sobi.

Dva velika, katerih roke in noge so bile nenavadno dolge, klobuke pa sta imela potisnjene precej nazaj na tilnik, sta pozorno ogledovala železne mreže na oknih, ki sta gledali na cesto. Zdelo se je, da sta posvetila največ pozornosti tistim točkam, kjer so bile mreže vzdane v kamnit okvir. Eden njiju je krepko zgrabil železno mrežo na oknu kakor kakšna opica, da bi preskusil, koliko je to železje odporno. Nek drugi možki v svetlimi brki in srednje visoke postave in naglih kretenj je stal sklonjen nad kamin in zdelo se je, kakor da pozorno pregleduje plinsko napravo. Na koncu mize je stal velikan, oblečen v modro obleko in v visokem koničastem klobuku. Roke je držal prekrižane ter je z vso pozornostjo motril mrtvega, kakor da bi upal, da se mu bo posre-

čilo pojasniti zverinski umor kar na hitro že s tem, da bi se vanj malo temeljiteje pogledal.

Še nek naslednji možakar, človek nenavadnega obzora, je stal pri drugem oknu in si s povečevalnim steklom, kakor to delajo draguljarji, ogledoval droben predmet, ki ga je držal na svoji dlani. Iz slik, ki sem jih bil nekoč videl, sem prepoznal v njem slotnika Carla Hagedorna, v vsej Ameriki najboljšega poznavalca strelnega orožja. Bil je debel človek, ki je moral precej tehtati, mož širokih pleč ter po videzu star kakšnih 50 let. Oblečen je bil v črno obleko, ki se je esvetila in bila obupno krojena ter dosti prevelika za njegovo postavo. Njegov jopič je bil zadaj prekratke, spredaj pa mu je segal tja do kolena. Hlače so mu bile do pete ter so imele čudne gube, zaradi katerih so se zdele kot dva zamaška.

Hagedornova glava je bila okrogla in nenavadno debela. Ušesa so se zdeli kot pritrdjena k glavi. Njegova usta so bila čisto skrita pod mehke pikaste brke, ki so viselo navzdol ter tvorile nekaj čit za ustnice. Tri leta je bil slotnik Hagedorn v zvezi z oddelkom newyorške policije, in čeprav sta bila njegova zunanost in vedenje nekam smešna, je mož vendar užival spoštovanje in ugled. Če je šlo za kakršno koli vprašanje, ki se je nanašalo na strelno orožje ali na rane, ki jih je takšno orožje zadalo, je njegova beseda pri odločitvah osebah na ravateljstvu vselej obveljala.

V ozadju sobe, blizu vrat, ki so držala v jedilnico, sta stala še dva moža, ki sta se živahno razgovarjala. Prvi je

bil nadzornik William Moran, poveljnik preiskovalnih policijskih agentov, drugi pa narednik Ernest Heath z osrednjega policijskega urada, mož, ki nam ga je bil omenjal Markham.

Ko smo vstopili, so vrhovni nadzornik in vsi drugi, ki so bili tam zbrani, prenehali s svojim delom ter se ozrli spoštljivo na okroglega upravnika, bili pa so nekoliko v zadregi. Samo slotnik Hagedorn je potem, ko je vrgel bežen pogled na Markhama, spet nemoteno naprej opazoval droben predmet, ki ga je držal na dlani, in sicer s tolikšno brezbriznostjo in raztresenostjo, da se je Vance moral malo posmejati.

Nadzornik Moran in narednik Heath sta resnobno stopila naprej, in ko sta si podala roko, je Markham predstavil Vanceja in mene ter na kratko razložil, čemu sva prišla. Nadzornik se je v ljudno priklonil, s čemer je hotel povedati, da nima nič proti najini navzočnosti, opazil pa sem, da se Heath prav nič ni zmenil za Markhamovo razlaganje in je z nama ravnal, kakor da naju ne bi bilo tam.

»Zaupal sem stvar naredniku Heathu, gospod Markham,« je dejal Moran z globokim in prepričujočim glasom. »Zdi se mi, da ne bomo imeli malo opravka, preden bomo tole štrno razvozljali. Celotni vrhovni nadzornik sam je smatral za potrebno, prisostvovati prvim preiskavam. On je tu že od osmih dalje.

Nadzornik O'Brien je že stopil proč od nas ko smo šele komaj stopili v sobo, se postavil med okni, ki sta gledala na cesto, ter vse natančno motril z resnim in prodornim pogledom.

Iz bučnic lahko pridelamo okusno bučno olje

Ljubljana, 6. avgusta.

Buče so znane po vsej naši zemlji. Posebno jih goje po Dravskem polju, sade pa buče tudi na Dolenjskem, kjer jih pa uporabljajo kot krmo za živino.

Buče so sicer kot krma zelo priporočljiva, toda danes jih lahko vse bolj koristno izrabimo in z majhnim trudom pridobimo danes tako potrebno bučno olje. To olje morda ne bo tako fino, toda za domačo uporabo prav dobrodošlo.

Imamo več vrst buč; jedilne, poljske, okrasne. Naše ljudstvo jih samo predobro loči, zato bi opisanje posameznih vrst bilo odveč.

Buče sade spomladi tako na Štajerskem kakor tudi na Dolenjskem pri krompirju, po koruzi, bolj redko na posameznih njivah ali kompostih. Seme dajo navadno v vlažno žagovino, da vzklai. Ko se že pokaže na njivah krompirjevka, tedaj sade buče. Te kaj hitro rastejo, saj že meseca junija in julija poženejo rumene velike trombaste cvetove. Buče sicer dozore šele meseca oktobra, toda mnogokje dajejo živini že nezrele, ko jim bučnice še ne morejo koristiti. Zato je prav, da opozorimo, da bi bilo priporočljivo, če bi izrabili letošnje buče tudi za luščenje bučnic, iz katerih lahko pridelamo domače in zelo okusno bučno olje. Kako dobro je naše domače bučno olje, ni potrebno posebej poudarjati, ker ga naše ljudstvo dobro pozna po prijetnem okusu in obilni maščobi.

Na Dravskem polju vidiš meseca oktobra pred hišami kar cele kope buč. Buče zelo rastejo in dosežejo težo do 25 kg, na Štajerskem celo še več.

Ce presekaemo bučo, pridemo do mehke sredine, ki čuva v svojih rebrih bučnice. Te so 1 do 2 centimetra dolge in centimeter široke in imajo lep, bel oklep. Če to odlučimo, dobimo belo jedrce, okoli katerega je ovita zelena kožica. Zelene buče, oziroma nezorele pokladajo živini, ostale pa nasekajo v obliki pilk. Buče nato otrebijo, očistijo bučnice, nato pa jih suše na deskah ali lesah na soncu. Seveda to le, če to dopušča vreme, drugače jih suše v pečeh navadno po krušni peki. Posušene bučnice dajo nato v vrečice,

pozimi pa še enkrat na peč, da se presuše. Izluščijo jih v zimskih mesecih, ko zadoni po kmečkih hišah naša pesem. Takrat se zbere dekleta in fantje, ki kaj kmalu končajo to delo. Izluščena jedrca nato oddajo v mline, kjer jedrca zmlejejo v nekako moko, ki jo nato segrevajo, potem pa dajo v stiskalnice med ploščo. Od tod pride gosto zeleno bučno olje, dišeče in tako pripravno za našo domačo oskrbo.

Se nekaj: bučnice so tudi užitne kot približek h kruhu. Tako je v Savinjski dolini navada, da duše bučnice, pozimi pa jih malce nasole in prežgo na štedilniku. Prepečene bučnice so zelo okusne in lahko danes nadomeščajo s svojo maščobo manjkajoče maslo.

Nasušimo čim več sadja!

Sušenje sadja je tako preprosta stvar, da je menda ni gospodinjice, ki bi ne vedela in ne znala tega. Vendar se mi zdi primerno, da se vsako leto nanovo poudarja važnost posušenega sadja v naši prehrani.

Letos, ko je posebno velika stiska za hrano, bi bil pač greh, da bi zametavali še tako drobne, ničvredne in zelene plodove. Res je, da dobimo okusne krljice le od zdravih, popolnoma zrelih sadov, ki vsebujejo dovolj sladkorja in raznih rudniških snovi, kislin in pa česlovine v pravem razmerju, vendar v teh časih lahko porabimo tudi nezrelo, odpadlo sadje za sušenje. Seveda moramo to sadje posebej posušiti in shraniti, ker ga bomo porabili le za kuhanje. Sai je vsem znano, kako dobra jed so krljice in fižol, krljice in krompir itd.

Jabolka in hruške, ki predčasno odpadejo od dreves in imajo že rjave ali črne peške, obrežemo če so nagnata, črvena ali obtočena, jih olupimo in posušimo. Do sedaj smo jabolka večinoma lupili, da dobimo tako lepši in morda tudi okusnejši pridelek. Z lupljenjem (če nimamo posebnega lupilnega stroja) pa gre precej v odpadke in bo zato letos bolje, da večino sadja ne olupimo, ker ga pač ne bomo prodajali, a imamo pri večji množini vsaj nekaj odstotkov krljic več. Peščice pa brezpozno odstranimo, ker postane preveč trdo.

Očiščena jabolka in hruške razrežemo na krljice manjša na 4, večja na 6-8, ali pa jih razrežemo počez na manjše kroge. Krljice mečemo v osoljeno vodo, da ne potemne in da ohranijo svetlo barvo tudi med sušenjem, vendar pa voda ne sme biti preveč slana, sadje pa naj ne ostane v njej dalj kot 15-20 minut. Ko poberejo krljice iz vode, pustimo da se nekoliko odtečejo na rešetki, nakar jih zložimo na lesene lese, tesno krljice h krljici, ker ko se nekoliko osuše, se itak skrčijo. Ob sončnih dnevih in če imamo primeren prostor postavimo lese na sonce. Zaradi muh pa pokrijemo sadje s tanko. Zvečer in pri oblačnem vremenu in med dežjem pa sušimo krljice doma v pečicah ali na štedilniku. Če sušimo v pečici, jo moramo pogosto odpreti, ali pa jo pustimo priprto, da lahko sopara odhaja in ima svež zrak dohod. Za sušenje na štedilniku rabimo debel papir, na katerega zlagamo sadje, za v pečico pa s papirjem obložimo pekače, na katere stresemo krljice. Lepo sadje pa dobimo, če se vsaj v začetku suši nekaj dni na soncu.

Posušeni krljice ne smejo biti trdi kot usnje, ampak voljni, kot n. pr. radirka. Če zimo jih večkrat pregledamo in ker se posušeno sadje rado navzame vlage, ga še nekoliko posušimo, da izgubi odvisno vlago.

Opozorilo kmetovalcem v Ljubljani

Združenje kmetovalcev v Ljubljani za Ljubljansko pokrajino je prejelo od Pokrajinske zveze delodajalcev obvestilo, da se bodo izdajala kmetovalcem v mestu Ljubljani dovoljenja za prehod preko kontrolne meje in nalog, da zbere od vseh prizadetih propustnice (lasciapassare) in uradna potrdila Mestnega gospodarskega urada.

Pozivamo zato vse kmetovalce, ki imajo svoja polja izven kontrolne meje, da takoj prinesejo gori omenjene listine v urad Združenja kmetovalcev, Gosposvetska cesta 2-1. V svrhu čim hitrejšega dela priporočamo, da zbere listine po posameznih okoliših en zaupnik in jih skupno odda Združenju, ki bo poskrbelo, da se v najkrajšem času izvedejo vse formalnosti in propustnice tudi vrnejo.

Listine se lahko oddajo od 8 do 12 dopoldne in od 4 do 7 popoldne.

Delovni čas denarnih zavodov

Po odredbi nadzorstvenega urada za zaščito štednje in kreditno poslovanje bo delovni čas denarnih zavodov: blagajna 8.30-12, upravna služba od 8.30-12.30 in od 16-19. Ob nedeljah denarni zavodi ne bodo delali in velja zanje popoln počitek.

Obmorska počitniška kolonija GILL-a v San Terenzio

Ljubljana, 6. avgusta.

Ljubljanski otroci so po potovanju, ki jim je nudilo toliko razvedrila priti videli številne nove kraje, so prispeli v obmorsko kolonijo San Terenzio. Mali njihovi tovariši iz Spezie, ki so bili razvrščeni po stopnicah tamkajšnjega poslopja, so zaželeli dobrodošlico organizirani mladini iz nove italijanske pokrajine. Navzočim so bili tudi zastopniki oblasti iz Spezie in krajevni veljaki.

Zares je lepa ta kolonija v San Terenzio. Trinadropna vila, ki jo obkrožajo sinjemodre vode Tirenkega morja, je vsa v velikih terasah in ljubkih verandah. V njej so svetle in zračne sobice urejene po vseh predpisih higijene in dostojnosti. Je to res nekako srečno qnezdece za ljubljanske malčke, ki so tam brezplačno v gosteh.

Na tisti strani, ki je obrnjena na morje, se oko odpočije na širnem Specijskem zalivu, ki ga obdajajo grički, vsi poraščeni z gozdovi in drugim rastlinjem. Na desni strani poslopja, v zelenem ozadju gričev, se odražajo ob obali bleščeče hišice San Terenzia, na levi pa Lerici, ki nad njim kraljuje veličasten srednjeveški grad.

Pred vilo se dvigujeja iz morja kot dva ogromna orjaka otoka Palmaria in Tino, še dalje pa veličastno mesto Portovenere.

Športni drobiž

Poseben tekmovalni razred tvori sedaj naslednji štajerski in nekdanji avstrijski klub: Vienna, Rapid, Austria, FC Wien, Admira, FAC, Wiener Sportklub, Wacker, WAC, RSG Wien in graški Sturm. V razredu je torej 11 klubov in je bil 11. kandidat izbran šele zadnjo nedeljo. Bil je to WAC, ki je v izločilni tekmi premagal LSV Markersdorf.

Da je mariborski tenis na najboljši poti, potrjuje tudi dejstvo, da so Mariborčani zadnjo nedeljo brez velikega naprežanja premagali goste iz Leobna z 5:0. Pri Mariborčanih sta se posebno izkazala Blanke in Albanež ter Magister. Pri damah, ki so nastopale izven konkurence, pa se je zelo dobro držala gđ. Schererjeva iz Maribora, ki je vse igre dobila.

Med tem tednom bo v Mariboru gostovalo nogometno moštvo dunajskega Sportkluba. Za nasprotnika bo imelo močno enajstoročje najboljših mariborskih nogometašev. Ker spada Sportklub med dunajsko nogometno elito in ker so tudi Mariborčani dobri, bo tekma vsekakor zanimiva. Kaj imajo Nemci ta mesec na sporedu. 9. avgusta nemško teniško prvenstvo v Braunschweigu; od 7. do 9. avg. prvi del nemškega amaterskega boksarskega prvenstva v Hannoveru; 8. in 9. avg. državno prvenstvo v dviganju uteži; 8. in 9. avg. državno prvenstvo v kanujanju v Berlinu; 8. in 9. t. m. državno rokoborsko prvenstvo (klasični stil) v Osnabrücku; 15. in 16. avg. nadaljevanje rokoborskega prvenstva; 15. in 17. avg. državno prvenstvo v jadrnanju na Müggelskem jezeru; 23. avg. državno prvenstvo v maratonskem teku in hitri hoji v Berlinu; 25. in 27. avg. državno jadrnalno prvenstvo v Berlinu.

V francoskem Bordeauxu je bilo pretekli teden državno lahkoatletsko prvenstvo. Rezultati niso bili takšni, kot so jih na splošno pričakovali. Rezultati, doseženi na tem tekmovalju, pa so bili naslednji: 100 m Valny 11.1 sek., 200 m Valny 22.5; 400 m Dollean 49.2; 800 m Hansen 1:55.1; 1500 m Gallet 3:56.5; 5000 m Pujazon 15:00; 10.000 metrov Lalanne 32:25.3; 110 m zapreke Matthiotte 15.6; skok v višino Lapointe 1.90 m; skok v daljino Baudry 7.03 m; troskok Joannblac 13.71 m; skok s palico Bamadier 3.80 m; met krogla Bourron 14.41 m; met diska Bazannerie 44.66 m.

V Amsterdamu sta se pomerila nizozemski boksar srednje kategorije Luc van Dam in francoski mojster iste kategorije Tenet. Po težki borbi in po točkah je zmagal van Dam.

Pri meddržavnem teniškem tekmovalju med Hrvaško in Romunijo so bili doseženi tile rezultati: Rurac je premagal Hrvata Branoviča z 6:3, 6:1 in 6:4. Tanasescu je premagala Pallada z 6:2, 6:0 in 6:2. Le Mititi je premagal Romuna Tanatescu z 0:6, 6:2, 10:8 in 6:1. Pallada je potem premagal Romuna Ruraca z 6:1, 6:2 in 6:1. Tudi v igri v dvojce sta zmagala Hrvata Mititi-Pallada: Schmidt-Caraluis z rezultatom 3:6, 6:3, 6:6 in 6:2. Končni obračun je 3:2 za Hrvate.

Italijanski amaterski boksarji so že pripravljani, da se pomerijo z najboljšimi amaterji iz Nemčije in Madžarske. Ta prireditve bo ob koncu septembra v Budimpešti. Italijani bodo začeli 5. avgusta z vestnejšimi treningi in je zvezni vodja pokliceal v ta namen 34 najboljših amaterskih boksarjev, izmed katerih bo izbral reprezentanco.

Širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

Strani, ki je obrnjena proč od morja, daje svojo značilnost temno zelenje sosedne vile Ribolini, in podezelsko vzdušje njenega smrečja, ki se zliva z značilno trpkostjo morja, navdaja zrak s prijetnim vonjem, da se človeku kar prsi širijo.

Poslopje so namenili izključno le ljubljanskim otrokom. Tam bodo ti otroci priziveli svoje počitnice ob morju pod skrbnim nadzorstvom učiteljev, obdani s simpatijami prebivalstva te vasi, zanje pa se bo stalno zanimalo ljubljansko zvezino poveljstvo.

Ljubljana

Koledar

Danes, četrtek, 6. avgusta: Gosp. spr. Petek, 7. avgusta: Kajetan.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Tyrševa c. 43; mr. Trnkoczy ded., Mestni trg 4; mr. Ustar, Šteubergova ulica 7.

Pohvalo novega evreličnega paviljona ob trostju, ki smo jo objavili v torkovi številki, smo v naglici zabelili z ugotovitvijo, da ima prelepi paviljon vendar hibo, ker zaradi nedostopnosti ne bo mogoče snajžiti šipe okna na Ljubljani. Toda niti te malenkostne hibe novi paviljon ne bo imel, ker se bo okno na Ljubljani lahko odpiralo in redno snajžilo.

Založba »Naša knjiga« razpošila je dni prvo knjigo pravkar izišlega Budakovega romana Ognjišče. Ker za ljubljanske in druge naročnike veliko naslovov ne vemo, prosimo, da pridete, kdor je v nekaj dneh ne bi dobil, knjigo iskati v Ljudsko knjižarno, Pred Škofijo 5.

Kleparski pomočniki so vabljeni, da se v nedeljo, 9. avgusta t. l. ob 8.30 dopoldne udeležijo sestanka v industrijskem oddelku Pokrajinske delavske zveze. Na dnevnem redu je poleg drugega razgovor o izvajanju kolektivne pogodbe.

Obvezni poletni tečaj italijanskega jezika se na I. ženski realni gimnaziji (v Lichtenhurnovem zavodu) začeljajo ta teden. Starši in učenci se opozarjajo, da je pogoj za pristupitev k popravnim izpitom redno obiskovanje teh obveznih tečajev. Smejo jih pa obiskovati tudi druge učence tega zavoda. Spored teh tečajev je objavljen na razglasni deski v Licht. zavodu. — Ravnateljstvo.

Sprejemni izpiti za I. razred gimnazije. — Vpis v tečaj, kjer poučujejo gimnazijski profesorji vse predmete trikrat po dve uri tedensko po novih predpisih, traja še nekaj dni. — Učnina nizka. Informacije in vpis pri vodstvu učnih tečajev, Zrinjskega c. 7-II, dnevno od 8-12.

Popravni izpiti. Strokovni pouk za vse srednješolce. V posebnih tečajih poučujejo profesorji vsak predmet trikrat po dve uri na teden. Učnina nizka. Pri rednem posejanju in vestnem sodelovanju uspeh zagamčen. Ne odlašajte, vpišite se takoj na Poljanski gimnaziji, zdej Lichtenhurnov zavod, dnevno od 8-12.

Jutri je prvi petek v mesecu avgustu. Zadostite presv. Srcu Jezusovemu v čim večjem številu!

Ljubljansko gledališče

Opera:

Četrtek, 6. avgusta ob 17: Baletni večer. Lanski red Terek in A. Petek, 7. avgusta ob 17: »Trubadur«. Red Četrtek. Sobota, 8. avg. Ob 17: Baletni večer. Izven, Cene od 20 lir navzdol.

Nedelja, 9. avg. Ob 16: »Trubadur«. Zaključna predstava v sezoni. Izven. Cene od 24 lir navzdol.

Abonente reda Četrtek opozarjamo, da bodo imeli zadnjo abonentsko predstavo tokrat izjemoma v petek in sicer iz važnih tehničnih razlogov.

Zaključna predstava letošnje operne sezone bo v nedeljo ob 16. uri. V njej se bo poslovlil Ivan Franc, ki odhaja na angažman v Zagreb.

Lanski red Terek in A bosta imela danes v četrtek ob 17. uri: »Baletni večer« v nado mestilo za lani odpadlo opero »Ero z onega sveta«. Na sporedu so: »Chopiniana«, Dohnanyjev: »Pieretin pajčolan« in Borodinovi »Polovski ples«. Nastopa ves balet in solisti: Bravničarjeva, Japljiva, Remskarjeva, Golovin, Kurbos k. g. in Drago Pogačar. Dirigent: D. Zebre, koreograf: inž. P. Golovin, načrti za kostume v »Pieretinu pajčolanu«: Jela Vilfanova, izdelava: gledališka krojačnica pod vodstvom Staničeve in Remskarje. Ti abonenti naj se javijo pravočasno pri dnevnih blagajni, kjer bodo dobili vstopnice.

sprichevalo, da so tako hudo bolni, da ne morejo priti k mizi,« je zdržal kar v eni sapi.

Skušal sem strežaja pregovoriti, a ta je ostal trd ter izjavil, da bi bilo proti pravilniku družbe. Ker mi je bilo več do počitka, kakor pa do zajtrka, sem ostal v svoji kabini do poldne. Potem sem se odpravil v jedilnico h kosilu ter v toplem zaupanju čakal na svojo juho. Ko sem natakariju povedal, da sem pripravljen, mi je takoj postregel z izjavo, da je prav lahko možno, da sem jaz pripravljen, a da kapitana še ni. Mojemu želodcu je bilo v tolažbo, da je kmalu vstopil kapitan — majhni mož v veliki uniformi — ter prav veličastno sedel. Tedaj šele je poseben strežaj udaril na veliko zvenilo, nakar so začeli raznašati juho.

Prav kmalu sem spoznal stroga pravila na ladjah te družbe. Našel se je pogumen potnik, ki je nadzorniku dejal: »Juha mi ne tekne. Prinesite mi ribe!« Ta ga je osvrknil z ostrim pogledom in kratko odgovoril: »Zdaj strežemo juho, gospodi!«

Lačni gost je moral potrpežljivo čakati, dokler ni znova odjeknil jasni glas zvenila, ki je naznanjalo, da je kapitan zaužil svojo juho, nakar so šele svečano skozi široko odprta vrata začeli prinašati ribe. Kdor je prišel pozno h kosilu, je moral najprej jesti tisto jed, ki jo je v tem hipu imel kapitan ravno pred seboj.

V. HEISER

68

Zdravnik gre križem svet

Samo v Egiptu, kjer nosači slovijo za najmočnejše na svetu, se nisem prav nič bal. Tak možak si je nadel na hrbet tvor enega stota in ga prav varno nesel na gornji krov Samo ključ je bilo treba zavrteti in že sem imel lepo pripravljeno mizo, kar je bilo zlasti za tropske kraje kar se da prijetno. Vedno sem bil v skrbeh in nemiren, dokler nisem imel kovčka pri sebi. Nekoč sem ga šel iskati v prtljajnico ter našel na njem nalepljen listič: »Dr. Heiser, umrl.« Kakšne težave sem potem imel, da sem dokazal, da sem še živ.

Morska bolezen je nerodna stvar za tistega, ki k njej nagiba, a prav resna zadeva za takega, ki stalno potuje. Jaz se ne štejem med tiste srečnike, ki jim ta bolezen ne more do živga, naučil pa sem se, kako se je treba boriti proti njej, dokler nisem pozneje postal bolj odporen. Moje zdravilo — preprosto, a čisto uspešno — je bilo, da sem ležal v postelji in podlagal noge tako, da so bile više od glave; v takem položaju sem ostal tudi med jedjo. Še boljše sredstvo pa je bilo, če sem imel kaj zelo zanimivega za delati, kar mi je raztresalo duha. Ko

je bilo nekoč morje prav viharno, sem bil v svoji kabini in si ravno nekaj kahal. Komaj sem stal pokonci, ko so prišli pome, naj bi šel k nekemu bolniku v tretjem razredu. Opetekal sem se, ko sem se odpravil k njemu, a kmalu me je stvar tako prevzela, da sem čisto pozabil na svojo neprijetno slabost.

Leta 1915, torej med svetovno vojno, so bili nekateri nevarni parniki taki, da jih ni bilo moči popisati. Izbral sem si zmeraj vrhajo ležišče zaradi mnogih prednosti: od tam sem imel razgled skozi okence in če je moj tovariš v kabini trpel za morskobollezni, mi je bilo tudi bolj prav, da sem ležal višje od njega. Ko sem nekoč potoval na ladji družbe »Union Steamship Line«, me je zbudila strašna bolečina na nogi. Potegnil sem jo na rob postelje, a bolečina se je še bolj zaostрила. Brž sem prižgal luč in zagledal veliko podgano, ki je visela na mojem petcu, v katerega se je zagrizla z buldoškimi zobmi. Bolj ko sem z nogo otepal, bolj se je prestrašeni glodalec besno držal palca. Pritegnil sem nogo na posteljo. Tedaj šele jo je mrcina urno pobrisala in me pustila,

da sem mogel obvezati oklana mesta.

Poleg podgan je ladja prevažala še lepo zbirko kebrčkov in mrčesa. Poldnevi so kar tekali po mizah, imeli pa so tudi koristne lastnosti. Na ladjah te družbe sicer ne bi noben pediker mogel služiti svoj kruh, kajti potniki, ki so imeli kurja očesa in žulje na nogah, so s presenečenjem ugotavljali, da so jim ponoči nadležni kožni izrastki izginili: neka vrsta kebrčkov je bila na delu in jih odžirala, dokler niso prišli do žive kože; tedaj je speči potnik nogo seveda umaknil, mrčes pa jo je prestrašena pobrisala.

Se bolj obupna kakor družba »Union Steamship« je bila družba Peninsular & Oriental, katere ime je vsake-mu angleškemu srcu toliko drago. Tu sem izkusil vse nevšečnosti in ponižanja, ki jih je Kipling tako lepo popisal, vrh tega pa še kopico čisto lastnih nerodnosti. S to družbo sem se seznanil, ko sem se vkrcal na eno njenih ladij, s katero sem bil prvič namenjen na Filipine. Vso svojo težko prtljago sem po prihodu v Egipt pustil v Port Saidu, ker sem računal, da bom prišel do nje spet na drugem koncu prekopa.

Uradniki družbe mi niti niso hoteli povedati natančne ure, kdaj bomo prišli v Suez, a k sreči sem budno pazil in dognal, da smo dospeli ob treh zjutraj. Seveda sem se pred odhodom želel vedeti, ali so mojo prtljago spravili na ladjo ali ne. Zato sem stopil k nadzorniku in ga začel spraševati. Ta je

bil videti kar užaljen, kakor da bi mu še nihče v življenju ne stavljal podobnega vprašanja. Zaila ga je rdečica in se je jel napihovati ko kak golšav purman. Nazadnje je vendar spravil iz sebe: »Prtljaga je stvar četrtega oddelka.«

»Kje pa je ta oddelček?«

»Ne vem.«

Iskal sem sem in tja po ladi in nazadnje v temi iztaknil četrta oddelček nekeje v medkroviu v blagovnem prostoru. Vljudno sem ponovil svoje vprašanje glede mojih kovčgov. Uslužbenec pa me je ostro in zviška pogledal ter rekoč dejal:

»Mar resno želite, da poznam kar tako vse kovčge, ki pridejo na ladjo.«

»Mislim sem samo, da bi morda lahko pogledali v vaš seznam.«

»Za prtljago imamo posebej določene ure. Jutri ob štirih.«

To pojasnilo mi kajpak ni moglo kaj prida koristiti, če mojih kovčgov ne bi bilo na ladi; a mož je bil neizpros v svojem sklepu, tako da sem odšel spet v posteljo.

Ko sem se ob devetih zbudil, sem bil še truden. Sklenil sem, da bom zajtrkoval kar v kabini. Pozvonil sem po strežaju. Ko se je ta prikazal, sem naročil: zajtrk.

»Ali je gospod bolan?« me je vprašal.

»Ne.«

»Z zajtrkom smemo potnikom v kabinah streči le, če imajo zdravniško

Žaloigra baltičkih pokrajin

Zgovoren zgled, kaj bi se zgodilo z narodi, če bi zmagal boljševizem

Zadnje čase angleška in ruska propaganda pogosto omenja tudi dežele ob Baltičkem morju, Estonsko, Letonsko in Litvo, in skuša dopovedati, kako nasilno se jih je Nemčija v vojni z Rusijo polastila. Angleški in sovjetski glasovi pa samo po sebi temelje na upanju oziroma utvari, da se bo sedanja vojna končala zmagovito za Anglijo in njene zaveznike. Zato obljublajo baltičkim državicam vse mogoče stvari, ki jih bodo deželne po vojni, če se z vso odločnostjo postavijo po robu tistemu redu, ki ga tudi v Vzhodni Evropi uvažati državi osi. Posebni dopisnik madžarskega »Pester Lloyd« navaja v zvezi s to angleško in rusko propagando med drugim naslednje zanimive podatke iz bližnje preteklosti baltičkih dežel.

Slovita »jamstva«

Sovjetska zveza je v svojih imperialističnih stremeljenjih še pred vojno skušala »siliti baltičkim deželam »jamstva«. Tudi Anglija temu ni bogve kako nasprotovala. Baltičke države pa so skušale na vso moč ta sovjetska jamstva odkloniti. Sovjetski zunanji politik Zdanov je 29. junija 1939 zapisal v moskovski »Pravdi« sledeče: »Izgovori, da si baltičke države ne žele nobenih jamstev, niso bistveni. Znano je, da bo Anglija v primeru, če ji bo kaj na tem, da poroči, da ne ali drugim državam, že znala poiskati poti, ne da bi čakala na to, ali si te dežele žele njenega jamstva ali ne.«

V Talinu so vedeli, ali pa vsaj slutili, kaj se pripravljalo. 8. julija 1939 je estonski časopis »Päevaleht« zapisal, da je Anglija pozabila, kaj pomeni tuja zasedba, ker so se zadnji takšni dogodki pripetili že pred tisoč leti. Naš spomin — piše članek — je bolj svež. Četam, ki bi morda prišle iz Bele Rusije in zasedle baltičke dežele, bi sledila tudi sovjetska uprava, t. j. GPU. Pri ravnanju z ljudmi bi se morali seveda oprijeti drugih načinov. Začele bi se težnje po uvedbi sovjetskega reda. Treba si je predstavljati komunistično okolje, ki je proti vsakim lastnim narodnim težnjam, proti mešanstvu in proti demokraciji. Tudi če bi okupatorji končno odšli, bi se med tem vse tako zelo spremenilo le zato, da se področje komunistične revolucije razširi.«

Kako so se dogodki potem razvijali, se tudi še dobro spominjamo — nadaljuje berlinski poročevalec. Jeseni 1939 je Rusija po izbruhu vojne med Nemčijo in Poljsko vsilila baltičkim državam pogodbo o jamstvih. Po njej naj bi te dežele

odstopile Rusiji gotovo število letalskih in pomorskih oporišč

ki naj bi jih zasedle sovjetske vojaške posadke. Pogodbo o medsebojni pomoči je Estonska podpisala 28. septembra, Letonska 2. oktobra, Litva pa 10. oktobra. S tem je bila njihova usoda tudi zapечатena. Sovjetska vojska je zasedla svoje postojanke v baltičkih deželah, potem pa so kmalu nastopile težave, ki jih je estonski list »Päevaleht« pravilno napovedal in ki jih je estonski državnik Konstantin Pütz v nekem razgovoru 22. februarja 1940 označil z naslednjimi besedami:

»Največje težave predstavljajo nepreračunane želje sovjetskega vojaškega poveljstva in temeljna razlika o pojmovanju pravic na obeh straneh.«

Dejstva govore

Nadaljnji razvoj v baltičkih deželah označujejo na kratko naslednja dejstva: umetno vzpizarjanje sporov med njimi in Sovjetsko zvezo, razcvet mar-

ksističnega delovanja, sprememba vlade, sestava »Kerenskijevih« vlade, ljudsko glasovanje 14. julija 1940 »po enotni listi delovnega ljudstva« ali z drugimi besedami, boljševizacija Baltika (pri tem glasovanju je bilo za omenjeno leto na Estonskem 81,6%, na Letonskem 94,7% in v Litvi 95,5% volivcev), sprejetje novih zakonov po novem parlamentu (21. julija 1940), nacionalizacija bank, kmetičkih posestev in velike industrije, odstranitev dotodanjih državnih predsednikov, ustanovitev novih zveznih republik in njih priključitev Rusiji (Litva 3., Letonska 5. in Estonska 6. avgusta 1940), volitev zastopnikov v vrhovni svet Sovjetske zveze (12. januarja 1941).

S tem je prenehala samostojnost baltičkih dežel in začela se je popolna priključitev k Sovjetski zvezi in izenačenje razmer s tistimi v Rusiji. Dne 7. julija 1940 je ravnatelj oddelka za državno varnost izdelal

tajen načrt

ki ga je po zasedbi baltičkih držav potem našla nemška vojska v Kovnu. To je bil načrt, kako naj se odpravijo voditelji protidržavnih strank. Ta »operacija« naj bi bila izvedena istočasno po vsej Litvi in sicer v noči na 12. julij 1940. Do 10. julija bi morala biti zbrana imena vseh tistih, ki jih je bilo treba odstraniti. Na seznamu teh oseb naj bi bilo točno zapisani vsi podatki, kakor ime in priimek, očetovo ime, rojstni kraj in dan rojstva, narodnost, stopnja izobrazbe in socialni položaj, gmočno stanje, kje je bil dotičnik nazadnje zaposlen, v kateri stranki je bil in kje se je udeleževal, kratka vsebina obremenilnega gradiva in drugo. Načelnik drugega oddelka Gailevicius je dobil po tem načrtu nalogo, da čimprej dobi vse naslove ljudi, ki jih je treba prijeti. V ta namen so morali 8. julija 1940 določiti primerno število opazovalcev, ki jih je bilo treba o stvari natančno poučiti. Nemška vojska je našla ta navodila, pisana na stroji, pa brez datuma, navodila, ki jih je bil izdal zastopnik ljudskega komisarja za državno varnost Sovjetske zveze in po katerih naj bi se izvedla izselitev protisovjetskih elementov iz Litve, Letonske in Estonske. Tudi na teh listinah je bilo zapisano »Strogo zaupno!«

Kakor je razvidno iz teh navodil, naj bi bila izselitev protisovjetskih elementov iz baltičkih držav zelo važna politična naloga. Tiste, ki naj bi izselitev izvedli, naj bi vodilo načelo, da so oni, ki naj bodo preseljeni, sovražniki sovjetskega naroda. Sumljive ljudi naj bi po hišah pobrali zjutraj na vse zgodaj. Ko bi izvršilni organi stopili v hišo svoje žrtve, naj bi najprej zbrali vse člane njegove družine v posebno sobo. Tam naj bi potem zahtevali, naj jih izroče orožje. Potem bi se izvedla podrobna hišna preiskava, ki naj bi ugotovila, ali je pri hiši kaj orožja, protirevolucionarnih letakov ali knjig »nevarne« vsebine, tujega denarja ali dragocenih predmetov. Po vsem tem je bilo rečeno, da sme izselence vzeti s seboj stvari v skupni teži 100 kg (ni jasno povedano, ali na osebo ali na družino) in sicer: obleke, čevljev, perila, posteljnine, posode, živil za en mesec za celo družino, denar ter kovčeg ali zaboj, v katerega bi spravili vse zgoraj omenjene predmete. Zaboj ali kovčeg naj bi ne bil prevelik. »Izselence« so potem poslali v posebna taborišča, njihove družine v določene oddaljene kraje, vendar so vse odpravili z doma istočasno, da ne bi kdo slutil, da jih bodo ločili.

Iz neke druge listine, ki so jo Nemci prav tako našli v Kovnu, je razvidno,

kakšne ljudi so sovjetske oblasti posebno vzele na piko

Politični oddelek se je zanimal: 1. za višje državne uradnike kot za referente, načelnike oddelkov, načelnike okrožij, vojaške poveljnike, policiste, orožnike, sodnike; jetniške stražnike, častnike, bivše vojne prostovoljce, posestnike, veletrgovce, delavske voditelje, častikarje itd.; 2. za voditelje strank; 3. za pripadnike poljske narodne manjšine; 4. za Jude, ki bi utegnili biti protirevolucionarni; 5. za protirevolucionarne Ruse in 6. za tiste, ki so se v narodnem oziru prištevali k Ukrajincem. Poročevalski oddelek pa se je zanimal: 1. za člane tujih diplomatskih in gospodarskih zastopstev; 2. za nemške narodnjake; 3. za člane kulturnih društev; 4. za tihotape; 5. za tiste, ki so bivali v obmejnih krajih in so držali z Nemci; 6. za sorodnike tistih, ki so zbežali v tujino; 7. za tiste, ki so skušali zbežati čez mejo, in 8. za one, ki so bili v tuji poročevalski službi.

Izseljevanje z namenom, da se dežela »očisti«, so začeli istočasno v vseh treh baltičkih državah in sicer v noči na 14. junij 1941, »operacija« pa je bila končana že 19. junija. Neusmiljeno so prebivalstvu baltičkih dežel ugrabili razumništvo in

OGLARJEV SIN

POGORSKA PRAVLJICA

SPISAL JOŽE TOMAŽIČ
RISAL JOŽE BERANEK

21.

Oglarka je pobrala s tal golo vejo, da jo je imela za palico.

»Sin, pojdiva po tej medvedji stezi, da poiščeva našo bajto!«

In odšla sta po medvedji stezi skozi gozd, prišla v frato, kjer je na tleh bilo polno črnih krogov, zapuščenih kopišč. Torej stari oglar še oglari po pohorskih planinah in požganicah.

Hodila sta in hodila, ko sta med ogromnimi debli opazila bel dim, dvigajoč se med zelenimi vejami proti nebu.

22.

Tam je bila oglarska kopa, kjer je stari oglar kuhal oglje. Oglarka je pristopila in ga vprašala:

»Ljubi mož, ali me še kaj poznaš?«

Stari oglar jo je dobro ogledal in odgovoril:

»Seveda te poznam; tebe že, ki si moja žena. Toda kdo pa je ona zverina?«

Oglarka je pokazala nanj in v skrbnih dejala:

»Najin sin je to!«

voditelje, da pri boljševiziranju ne bi imeli kakšnih ovir. Pregnanici so nastopili (družinski poglavarji zase, njihovi svoji spet zase) dolgo pot v najrazličnejše kraje Sovjetske zveze. Le če so danes še pri življenju, obstoji možnost, in to v silno redkih primerih, da bodo nekoč žene našle svoje može, matere svoje otroke, otroci pa starše.

Kmalu po vkorakanju nemških čet v baltičke dežele so poskusili ugotoviti,

koliko ljudi je bilo iz teh krajev pregnanih

Po sovjetskih zapisih so pregnali iz Estonske 10.502, iz Letonske 20.924, iz Litve pa 16.205 ljudi. Da to ni malo, dokazuje celotno število prebivalstva v teh deželah. Po ljudskem štetju 1923 je imela Estonska 1.124.724, Letonska 1.931.093, Litva pa 2.451.173 prebivalcev. (Estonec je bilo približno toliko kot Slovencev v okviru bivše Jugoslavije). Po nemških ugotovitvah pa je bilo iz baltičkih držav pregnanih še precej več ljudi. Ugotovili so, da je bilo samo na Estonskem izgnanih, oziroma s silo odpeljanih 31.348 ljudi, število pregnancev iz Estonske pa je bilo z ozirom na število celotnega prebivalstva še dokaj večje, ker

so od tam odpeljali na obvezno delo v Rusijo z nekaterih področij kar vse ljudi, zlasti pa strokovno usposobljeno delavstvo.

Ob obletnici boljševiške revolucije novembra 1940 je maršal Vorosilov dejal: »Sovjetska Rusija je zdaj stopila na obrežje Finskega zaliva ter Baltičkega morja, kakor tudi na Donavo. Kapitalistični svet mora popustiti.«

Nemška vojska pa je potem naredila konec sovjetski nadoblasti ob Baltiku. Nemško ministrstvo za zasedene vzhodne pokrajine je sestavilo

bilanco enoletne sovjetske vlade

nad baltičskimi deželami. Iz teh podatkov se pač jasno vidi, kakšno usodo bi doživele te dežele, če bi spet prišle pod boljševike. Usoda baltičkih narodov je obenem pretresljiv zgled, kaj bi v primeru svoje zmage nasprotniki osnih držav naredili s tistimi, ki se niso prostovoljno podvržli vplivu boljševizma. Sila nemškega orožja — tako končuje svoja izvajanja berlinski dopisnik »Pester Lloyd« — daje ogroženim narodom edino poročilo, da jim bo ta usoda prihranjena.

Zrhtevajte povsod naš list!

SELMA LAGERLOEF:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Sam pri sebi je menil, da ta ljubezen prepaja vso sobo. Čutil je moč njenih žarkov prav do kota, kjer je sedel. Začutil je, da mu srce močnejše bije.

Pri misli na njo, ki je tam stala in je slišala vse te obteževalne besede, ki so se njemu samemu zdele čisto nesmiselne in nedokazane, mu je postalo silno neprijetno in naredil je kretinjo, da bi vstal.

Tedaj je Karlina usmerila svoj pogled na kot, kjer je sedel, in ga odkrila v temi. Morala je razumeti njegovo nestrpnost, kajti poslala mu je smehljaj razumevanja, istočasno pa položila prst na usta kot svarilo, naj je ne izda.

Naslednji hip je izginila prav tako tiho, kakor je bila prišla. Niti proš, še manj pa ženin nista vedela nič o njeni navzočnosti v sobi. Toda od tega trenutka se je Schagerstroema polotil hud ne mir. Prej se ni bil dosti menil za izbruh Karla Arturja. Misli je, da se vse skupaj vrti okrog malega spora med zaljubljenima, ki se bo sam po sebi polegel, čim se bo ženin pomiril. Odkar pa je videl Karlino, mu je postalo jasno nekaj drugega; v prošnji se je odigrala prava žaloigra.

In ker je sam s svojo nepremišljeno snubitvijo očitno dal povod za to nesrečo, je začel iskati pot, po kateri bi pomiril in poravnal sprta zaročenca. Karlina nedorozočnost se mora dokazati. In tega niso zavirale nobene prevelike in nepremišljive ovire.

Kot veleposelnik in predsednik najrazličnejših podjetij je imel že dostikrat priložnost, da je pokazal svojo nadarjenost za razsodnika. Bil je tudi že prepričan, da mu bo pot, po kateri je mislil kreniti, kmalu postala jasna.

Ravno ko je bil Karel Artur pri kraju s svojimi razlagami, so se začeli po vnanji sobi težki koraki in stara gospa Forsius se je

prikazala med vrati. Njene oči so takoj zapazile Schagerstroema. »Kako pa vendar, za božjo voljo, da ste zopet tu, gospod Schagerstroem?«

To se je glasilo tako preprosto in naravno kot pravo nenarejeno začudenje. Dobra gospa se ni mogla pokazati bolj preprosto in odkrito.

»Da,« je odgovoril Schagerstroem, »pa imam danes prav tako malo sreče kakor včeraj. Včeraj sem prišel, da bi ponudil Veliki Sjoetorp, zdaj pa prihajam s ponudbo pastorskega mesta in župnišča, pa tudi danes sem dobil — košarico.«

Ko je vstopila njegova soproga, se je zdelo, da je dobil proš novega poguma. Medtem ko je pet njegovih bradavic na čelu zarelo v krvavo rdeči barvi, se je proš dvignil in naredil ukazovalno kretinjo, ki je Karla Arturja tako rekoč napodila iz sobe.

»Najboljše bo, da greš v svojo sobo in vse skupaj ponovno premisliš. Karlina ima sicer svoje napake, običajne napake Loewenskoeldov. Ponosna je in nagle jeze, toda zahrbtna in potuhnjena ali po denarju pohlepna pa ni bila nikoli. Če ne bi bil ti sin mojega čislane prijatelja polkovnika Ekenstedta...«

Tedaj je posegla vmes gospa Regina.

»Samo po sebi se razume, da bi se lahko midva, Forsius in jaz, najrajši postavila na Karlino stran, toda ne vem, če bi v tem primeru to smela storiti. Vse preveč nerazumljivega je na stvari. Najprej sploh ne razumem, čemu niti včeraj niti danes nista spregovorila o tej stvari nobene besede. Prav tako mi ne gre v glavo, zakaj je bila snoč tako vesela, ko si se ti, Forsius, odpeljal na Veliko Sjoetorp in prav tako mi je nepojmljivo, zakaj je dala pozdraviti gospoda Schagerstroema in se mu zahvaliti za poslano cvetlice, če pa je vedela, kaj o njej misli Karel Artur. Če ni vmes nič drugega, bi je samo zaradi tega nikoli ne obsodila.«

»Kaj pa še?« je nepotrpežljivo vprašal proš.

»Da, zakaj molči?« je odvrnila gospa Forsius. »Pri lekarnarjevih so danes vsi natančno vedeli za to stvar, da celo za razdrti zarok kakor tudi za snubitve gospoda Schagerstroema. Nekatere izmed dam so se Karlino docela izognile, druge so jo gledale z ogorčenjem, sama pa je sedela v kotu in mirno dopustila, da je ta

plaz srda zgrmel nanjo, ne da bi se le z besedico postavila v svojo obrambo. Če bi kateri izmed njih vrgla skodelico kave v glavo, bi se jaz takoj zahvalila svojemu Bogu in Stvarniku, toda sedela je tam tako vdano kakor Križani in pustila, da se je vsa družba izživljala v vsej svoji grdobii, kolikor je je pač mogoče.«

»Toda zato, ker se ni branila, ji vendar ne boš delala prehudih očitkov,« je odvrnil proš.

»Ko sem šla od godovanja proti domu,« je nadaljevala gospa Forsius, »sem jo hotela resnično postaviti na preizkušnjo. In tista, ki jo je najbolj obtoževala, je bila organistova gospa, s katero se Karlina še nikdar ni dobro razumela. Toda tedaj sem se prišla za roko gospe Sunder in tako me je privedla prav do naših dvorišnih vrat. In to je Karlina dopustila. Ali bi se Karlina Loewenskoeld zadovoljila s tem, da me vodi druga ženska, če bi imela čisto vest? Tole vas vprašam.«

Nihče izmed treh gospodov ni črnil besedice. Končno se spregovoril proš z utrujenim glasom:

»Po vsem tem se ne vidi, da bi mogli kmalu z lučjo jasnosti posvetiti v to stvar. Toda sčasoma se bo že razjasnila.«

»Oprost, stric,« je rekel Karel Artur, »in ravno zaradi mene se mora zdaj ugotoviti jasnost. Način mojega vedenja bi bil za pastora gotovo nepristojen in obsojanja vreden, če se ne bo ugotovilo, da je prav Karlina sama privedla do razdora in preloma.«

»Vprašajmo jo sami!« je predlagal proš.

»Zame je potrebna trdna priča,« je ugovarjal Karel Artur.

»Če se smem vtakniti v to stvar,« je tedaj povzel besedo Schagerstroem, »bi predlagal drugačen poskus, s katerim bi se dalo priti do jasnosti. Gre za to, da se dožene, ali je gospodična Loewenskoeld res zavestno pripravila svojega zaročenca do tega, da je razdrl zaroko, ker bi si s tem lahko pridobila možnost sprejeti mojo ponudbo. Mar ni tako?«

Da, tako je, se je glasil odgovor.

»Vse skupaj smatram za navaden nesporazum,« je nadaljeval Schagerstroem, in zaradi tega predlagam, da zdaj ponovim svojo ponudbo. Nanjo bo gospodična Loewenskoeld odgovorila z ne. To mislim in vem.«